

Monumentnummer*: 531936

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 23 januari 2015
Kadaster deel/nr 82954/137

*Woonplaats** Zaltbommel
*Gemeente** Zaltbommel
*Provincie** Gelderland

Locatiennaam Zaltbommel
Locatieomschrijving Tussenstelling aan de Nieuwendijk

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Brakel	M			730
Brakel	M			731
Brakel	M			221
Brakel	M			966

*Omschrijving***

Cluster 78.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

SLUIS (bij Afsluitdijk), bekend als de Brakelse Sluis, als waterbouwkundig onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, met als functie het inunderen en afdammen van een inundatiekom aan de noordzijde van de Maasdijk. Het verdedigingssysteem van de Nieuwe Hollandse Waterlinie was in de eerste plaats gebaseerd op het gecontroleerd onder water zetten van (grote) terreinoppervlakken. Gecontroleerde inundatie vergde een ingenieus systeem van waterwerken, zoals sluisen, stuwen en kanalen, waarmee het noodzakelijke peil snel en binnen nauwe grenzen gesteld en gehandhaafd kon worden. Er werden vele verschillende typen sluisen toegepast, afhankelijk van de plaats waar ze in het systeem functioneerden. Soms werden reeds bestaande scheepvaart-, uitwaterings- of keersluisen gebruikt, maar ook zijn er vele nieuwe gebouwd of bestaande (sterk) aangepast. (Onder meer) in 1882 en

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

in het begin van de 20ste eeuw zijn de puntdeuren vernieuwd. De sluis bevindt zich dichtbij de T-kruising van Afsluitdijk en Maasdijk en ligt iets noordwestelijk van een duiker in de Maasdijk. Ongeveer 500 m naar het noordoosten bevinden zich nog twee functioneel verwante andere objecten, namelijk twee sluisjes.

Omschrijving

Als duiker uitgevoerde SLUIS (bij Afsluitdijk) (Brakelse Sluis), is mogelijk aangelegd of aangepast rond 1850. De sluis bestaat uit twee ongeveer van zuidwest naar noordoost gerichte, boogvormig gemetselde, parallelle kokers (wijd ca. 2,9 m) onder de Maasdijk. Aan weerszijden ca. 4 m hoge fronten, met aan de noordoostzijde naar buiten gericht en schuin aflopende vleugelmuren en een gepunt middenhoofd. De sluis is aan de zuidwestzijde voorzien van drie gekromd gemetselde hoofden en korte vleugels aan de buitenzijden. In de hoofden twee rijen schotbalkspinningen. Op de zuidwestelijke hoofden ijzeren resten van bedieningsvoorzieningen voor de schotbalken. In de beide kokers resten of sporen van naar het zuidwesten kerende puntdeuren. Aan weerszijden boven de duikersluis een hekwerk, samengesteld uit profielijzeren staven en aan de zuidwestzijde een betonnen band.

Waardering

De SLUIS (bij Afsluitdijk) (Brakelse Sluis), nabij de T-kruising van Afsluitdijk en Maasdijk is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van een aan de militair-strategische bouwkunde gerelateerde bebouwing, die gebaseerd is op het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw).

Het betreft hier een aan de militair-strategische bouwkunde gerelateerde uiting van historische waterbouwkunde.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex en met name met een iets naar het zuidoosten gelegen duiker.

* Het onderdeel is tamelijk gaaf bewaard omdat hoofdvorm en bouwkundige detaillering goed herkenbaar zijn gebleven.

* Het onderdeel is tamelijk representatief (karakteristiek) omdat het als in combinatie met een drietal nabije en vergelijkbare elementen een beeld geeft van de complexiteit van inundatiesystemen.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Fort, vesting en -onderdelen

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument